

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΤΟΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ 2008**

Η παρούσα Εθνική Στρατηγική αποτελείται από έξι μέρη:

Μέρος 1

Υπόβαθρο / Εθνικό πλαίσιο

- Αρχές και έννοιες
- Ιδιαιτερότητες / προκλήσεις σε εθνικό πλαίσιο

Αναφέρονται συνοπτικά βασικές έννοιες και κατευθύνσεις του διαπολιτισμικού διαλόγου. Επισημαίνονται οι ιδιαίτερες παράμετροι της ελληνικής περίπτωσης, αφ' ενός ως προς τις σχέσεις της Ελλάδας με τους εταίρους της στην Ε.Ε., με τις άμεσα γειτονικές της χώρες και με άλλες τρίτες (εκτός Ε.Ε.) χώρες και αφ' ετέρου ως προς την ύπαρξη ομάδων με ιδιαίτερα εθνοτικά, θρησκευτικά ή/και πολιτισμικά χαρακτηριστικά εντός της ελληνικής επικράτειας.

Μέρος 2

Στρατηγικοί εταίροι - Ενδιαφερόμενοι φορείς - Συνεργασίες - Διαβούλευση

Παρατίθενται οι φορείς που θα κληθούν για διαβούλευση και συνεργασία όσον αφορά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Μέρος 3

Εθνικές προτεραιότητες

- Εκφάνσεις διαπολιτισμικού διαλόγου - Πλαίσια δράσης
- Φορείς και χώροι δράσης
- Μορφές δράσης

Περιγράφονται οι διαφορετικές εκφάνσεις διαπολιτισμικού διαλόγου που θα καλλιεργηθούν, οι κύριοι άξονες, οι φορείς και οι χώροι δράσης, και οι μορφές δράσεων που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν ή να υποδειχθούν στα ενδιαφερόμενα μέρη.

Μέρος 4

Διαπολιτισμικός διάλογος και εκπαίδευση

Σκιαγραφούνται οι δυνατότητες διασύνδεσης της εκπαίδευσης, επίσημης και ανεπίσημης, με τον διαπολιτισμικό διάλογο.

Μέρος 5

Δράσεις διαπολιτισμικού διαλόγου που έχουν υλοποιηθεί ή που υλοποιούνται (βέλτιστες πρακτικές)

Παρατίθενται παραδείγματα ποικίλων δράσεων διαπολιτισμικού διαλόγου που έχουν υλοποιηθεί ή υλοποιούνται στη χώρα μας από υπηρεσίες και φορείς του Υπουργείου Πολιτισμού.

Μέρος 6

Προβολή - διάδοση - επικοινωνία

Περιγράφεται η επικοινωνιακή στρατηγική που θα εφαρμοστεί για την ευρύτερη δυνατή προβολή και διάδοση των ιδεών, των μηνυμάτων και των δράσεων του Ευρωπαϊκού Έτους και του διαπολιτισμικού διαλόγου γενικότερα.

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΤΟΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ 2008**

Η παρούσα Εθνική Στρατηγική αφορά στον τρόπο με τον οποίο το Υπουργείο Πολιτισμού της Ελλάδας προτίθεται να προετοιμάσει, να υλοποιήσει και να αξιοποιήσει το Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου 2008.

Χαιρετίζουμε θερμά την Απόφαση αριθ. 1983/2006/ΕΚ του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου 2008. Θεωρούμε ότι η υιοθέτηση της εν λόγω Απόφασης συνιστά επιβεβαίωση της σπουδαιότητας του διαπολιτισμικού διαλόγου και της ιεράρχησής του σε κύρια προτεραιότητα τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Πρόθεσή μας είναι να αξιοποιήσουμε την αφορμή αυτή ως ένα ακόμη κίνητρο και μέσον για τον σχεδιασμό μιας μακροπρόθεσμης, συστηματικής, συγκροτημένης και δυναμικής πολιτικής για την παγίωση του διαπολιτισμικού διαλόγου, ως ιδέας, ως αξίας και ως πράξης, στην καθημερινή, συλλογική και ιδιωτική, ζωή της ελληνικής κοινωνίας.

Σκοπός της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας είναι η σκιαγράφηση ενός ρεαλιστικού πλαισίου στόχων και δράσεων, το οποίο θα σχεδιαστεί, θα συγκεκριμενοποιηθεί και θα ξεκινήσει να υλοποιείται μέσα στη διετία 2007-2008. Καθώς, όμως, αποβλέπουμε όχι σε μια ευκαιριακή υλοποίηση μεμονωμένων δράσεων αλλά σε ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο συστηματικής δράσης, με συνέπεια, συνοχή και βιωσιμότητα, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, τα περιλαμβανόμενα στην παρούσα Στρατηγική –και αυτό θα πρέπει να τονιστεί– υπερβαίνουν αναπόφευκτα κατά πολύ τον χρονικό ορίζοντα του 2008. Στόχος μας είναι, πρωτίστως, να αποτελέσει η παρούσα Στρατηγική αφετηρία και ερέθισμα δράσης σε διάφορα επίπεδα και πλαίσια (κρατική πολιτιστική πολιτική, ιδιωτικές πολιτιστικές πρωτοβουλίες, εκπαίδευση, ΜΜΕ κ.ο.κ.) και, κατά δεύτερον, να υλοποιηθεί κατά γράμμα.

Στο κείμενο που ακολουθεί σκιαγραφούνται:

- το υπόβαθρο / εθνικό πλαίσιο (πραγματικά γεγονότα, αρχές και στόχοι) της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας,
- η διαβούλευση που θα διεξαχθεί και οι στρατηγικές συνεργασίες που θα επιδιωχθεί να διαμορφωθούν ως προϋπόθεση για την υλοποίησή του,
- οι εκφάνσεις διαπολιτισμικού διαλόγου που θα καλλιεργηθούν, οι κύριοι άξονες, οι μορφές δράσεων που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν ή να υποδειχθούν στα ενδιαφερόμενα / «συνδιαλεγόμενα» μέρη, οι φορείς και οι χώροι δράσης,
- οι δυνατότητες δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης,
- παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών,
- οι τρόποι επικοινωνίας, προβολής και διάδοσης των ιδεών και των πρακτικών της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας.

ΥΠΟΒΑΘΡΟ / ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Αρχές και έννοιες

Βασικός στόχος της Εθνικής Στρατηγικής είναι η παγίωση της ιδέας και της πράξης του διαπολιτισμικού διαλόγου στο ελληνικό σύστημα αξιών, με άλλα λόγια η πλήρης και οριστική εμπέδωση της ανοχής και του σεβασμού για τον «Άλλο» και για το διαφορετικό, της επιθυμίας για γνωριμία, συνομιλία και αλληλεπίδραση μαζί του. Αξίες όπως η ίση συμμετοχή όλων στην πολιτιστική ζωή και ο σεβασμός του δικαιώματος έκφρασης των μειονοτήτων έχουν κεντρική θέση στον ελληνικό πολιτισμό και, κατ' επέκταση, στον ευρωπαϊκό.

Ο διαπολιτισμικός διάλογος χαρακτηρίζει διαχρονικά την ιστορία του πολιτισμού όλων των λαών: η αμοιβαία επίδραση πολιτισμών και ιδεών είναι αναπόφευκτη όταν οι άνθρωποι συγχρωτίζονται, ακόμη και σε συνθήκες βίας και επιβολής. Στη σημερινή ιστορική συγκυρία, γίνεται τόσο έντονη συζήτηση για τον διαπολιτισμικό διάλογο, όχι γιατί έχει πάψει να υφίσταται με τρόπο «αυθόρμητο», «ασυνείδητο», αλλά γιατί έχει γίνει αντιληπτό ότι η συστηματική καλλιέργειά του μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην αντιμετώπιση κρίσιμων πολιτικών και κοινωνικών προβλημάτων σε διεθνές, περιφερειακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Ο πολιτισμός μπορεί να χρησιμεύσει ως γέφυρα και ως βήμα διαλόγου:

α) μεταξύ της ελληνικής κοινωνίας και των κοινωνιών άλλων χωρών:

Η ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και ανταλλαγής, μέσω της καθιέρωσης σταθερών διόδων και πλαισίων επικοινωνίας, και η παρουσίαση ποικίλων πολιτιστικών εκδηλώσεων από ελληνικούς φορείς και άτομα σε άλλες χώρες και, αντιστρόφως, από φορείς και άτομα άλλων χωρών στην Ελλάδα, μπορούν να συμβάλουν στην άρση προκαταλήψεων και καχυποψίας, στη διάψευση παγιωμένων και μηχανικά αναπαραγόμενων στερεότυπων, στην οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και εκτίμησης και, άρα, στην πρόληψη αντιπαραθέσεων και εντάσεων. Καλλιεργείται έτσι γόνιμο έδαφος συνεργασίας σε όλα τα επίπεδα (πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, επιστημονικό, τεχνολογικό, περιβαλλοντικό κ.ο.κ.), μιας συνεργασίας ιδιαίτερα αναγκαίας στην εποχή μας που τα μείζονα προβλήματα δεν γνωρίζουν σύνορα και εθνικότητες αλλά είναι κοινά και απαιτούν συλλογικές προσεγγίσεις.

β) μεταξύ των διαφορετικών ομάδων των οποίων η συμβίωση διαμορφώνει τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία:

Η εξασφάλιση της προσβασιμότητας όλων στις τέχνες και τον πολιτισμό, τόσο σε επίπεδο «παραγωγής» όσο και σε επίπεδο «κατανάλωσης» πολιτιστικών προϊόντων, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης, στη βελτίωση της επικοινωνίας, στη διασφάλιση της ειρηνικής συνύπαρξης, στην αμοιβαία, γόνιμη απορρόφηση διαφορετικών πολιτισμικών

χαρακτηριστικών και στην εν γένει αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των ατόμων και του συνόλου. Ο πολιτισμός μπορεί να γίνει όχημα για τη σταδιακή και αρμονική ένταξη όλων στην ελληνική κοινωνία με τρόπο αμφίδρομο.

Ιδιαιτερότητες / προκλήσεις σε εθνικό πλαίσιο

Για τη σύνταξη της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας ελήφθησαν ιδιαίτερος υπ' όψιν οι εξής παράμετροι:

A. Σχέσεις Ελλάδας και άλλων χωρών

1. Σχέσεις Ελλάδας με τους εταίρους της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο ελληνικός πολιτισμός χρησίμευσε ανέκαθεν ως θεμέλιος λίθος, δημιουργικό υπόβαθρο και πηγή έμπνευσης για τον ευρωπαϊκό. Στο πέρασμα των αιώνων, όλοι οι λαοί της Ευρώπης συνεισέφεραν ουσιαστικά στη διαμόρφωση αυτού του τόσο σύνθετου και πολύπλευρου πολιτισμού που σήμερα αναγνωρίζουμε ως ευρωπαϊκό. Η αμοιβαία γνωριμία, κατανόηση, εκτίμηση και σεβασμός των διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών των κατοίκων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί ένα ολοένα και πλέον επίκαιρο ζητούμενο του συνολικού ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Αναγκαίος για την αρμονική συμβίωση και την ουσιαστική συνεργασία των λαών της Ευρώπης και, κατ' επέκταση, για την επιτυχή υλοποίηση των κοινοτικών πολιτικών, ο μεταξύ των κρατών μελών διαπολιτισμικός διάλογος θα πρέπει να αναχθεί σε πάγια προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε όλα τα επίπεδα δράσης της. Ήδη, κάτω από την κοινοτική ομπρέλα υφίστανται διάφορα θεσμικά πλαίσια και αρκετές ευκαιρίες πολιτιστικής συνεργασίας. Με βάση τη μέχρι τώρα σχετική εμπειρία, η καλύτερη προβολή και αξιοποίηση των υφιστάμενων και η ενθάρρυνση της δημιουργίας επιπλέον δομών και δικτύων, αποτελεί ένα από τα βασικά ζητούμενα της Εθνικής Στρατηγικής.
2. Σχέσεις Ελλάδας με τις άμεσα γειτονικές, όμορες χώρες. Ως αποτέλεσμα ποικίλων ιστορικών συνθηκών, η ελληνική πολιτιστική κληρονομιά και ταυτότητα παρουσιάζει αρκετά κοινά στοιχεία και αρκετές διαφορές με τους γείτονές της. Με κάποιους από αυτούς, συνεχιζόμενες εντάσεις ή κατάλοιπα εντάσεων του παρελθόντος προκαλούν συχνά αισθήματα καχυποψίας, αντιπαλότητας, ακόμη και εχθρότητας. Ο διαπολιτισμικός διάλογος μπορεί να συμβάλει στη γεφύρωση χασμάτων, στην παγίωση διαύλων συνομιλίας, στη συνειδητοποίηση κοινών προβλημάτων και αναγκών και στη διατήρηση σχέσεων καλής γειτονίας, και, άρα, να βοηθήσει στην αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων τόσο στον πολιτιστικό όσο και σε άλλους τομείς. Δεν είναι, εξάλλου, λίγες οι περιπτώσεις που κατάλοιπα της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ιστορίας ενός λαού βρίσκονται σήμερα στο έδαφος ενός άλλου και, άρα, η από κοινού προσπάθεια για τη διατήρησή τους είναι επιβεβλημένη. Σε κάποιες περιπτώσεις μάλιστα, η ελληνική πολιτιστική κληρονομιά γίνεται αντικείμενο παραποίησης, καταστροφής ή ακόμη και ανιστόρητης ιδιοποίησης προς εξυπηρέτηση σκοπιμοτήτων επικίνδυνων για την ειρήνη και την ισορροπία στην περιοχή. Επιπλέον, η καλλιέργεια σχέσεων συνεργασίας με τις συγκεκριμένες χώρες (εκ των οποίων η

Βουλγαρία είναι πλέον κράτος μέλος της Ε.Ε. και οι περισσότερες από τις υπόλοιπες έχουν ξεκινήσει διαδικασίες ένταξης ή διασύνδεσης με την Ε.Ε.) και η προώθηση των ευρωπαϊκών αξιών σε αυτές ασφαλώς ωφελούν τη συνολική κοινοτική πολιτική. Πλαίσια και εμπειρίες συνεργασίας υπάρχουν ήδη και μπορούν να συνεχιστούν και να ενισχυθούν.

3. Σχέσεις Ελλάδας με άλλες τρίτες χώρες. Ο ελληνικός πολιτισμός είχε ανέκαθεν ιδιαίτερα ανεπτυγμένο τον χαρακτήρα του ταξιδευτή: με ποικίλους τρόπους, βρέθηκε στο πέρασμα των αιώνων να συνομιλεί, να επηρεάζει και να επηρεάζεται σε γεωγραφικά πλάτη και μήκη πολύ μακράν των στενών του εδαφικών ορίων. Επιπλέον, η ελληνική ομογένεια διατηρεί σήμερα σημαντικές κοινότητες, σε χώρες της Ε.Ε. (Γερμανία, Βέλγιο), στην Αμερική, την Αυστραλία και αλλού, αποτελώντας αξιόπιστο και σταθερό δίαυλο επικοινωνίας με τις τοπικές κοινωνίες και συμβάλλοντας δημιουργικά σε αυτές. Οι κοινότητες αυτές, η λειτουργία ελληνικών τμημάτων σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού, η δραστηριότητα Ελλήνων επιχειρηματιών σε άλλες χώρες, οι διμερείς μορφωτικές συμφωνίες με διάφορες χώρες, οι διεθνείς οργανισμοί και θεσμοί αντιμετωπίζονται από την παρούσα Στρατηγική ως πολύτιμα μέσα διαπολιτισμικού διαλόγου.

Β. Ύπαρξη ομάδων με ιδιαίτερα εθνοτικά, θρησκευτικά ή/και πολιτισμικά χαρακτηριστικά εντός της ελληνικής επικράτειας:

1. Μεγάλος αριθμός μεταναστών εισέρευσε στη χώρα τις τελευταίες δεκαετίες, ως επί το πλείστον από την Αλβανία, αλλά και, σε μικρότερο βαθμό, από χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. (Ρωσία, Γεωργία, Ουκρανία κ.ά.), κράτη μέλη της Ε.Ε. (Ρουμανία, Πολωνία, Βουλγαρία κ.ά.), αφρικανικές χώρες (Σουδάν, Σομαλία, Νιγηρία κ.ά.), ασιατικές χώρες (Πακιστάν, Ινδία, Φιλιππίνες κ.ά.). Το φαινόμενο ήταν πρωτόγνωρο για τη νεοελληνική κοινωνία, που, αν και με μεγάλη εμπειρία στην «εκροή» μεταναστών σε όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα, δεν ήταν σε ικανοποιητικό βαθμό προετοιμασμένη να υποδεχτεί και να αποδεχτεί την αντίστροφη κίνηση. Φυσικά, με το πέρασμα των χρόνων και μετά τον αρχικό αιφνιδιασμό, η διαδικασία ενσωμάτωσης των μεταναστών εξομαλύνθηκε σημαντικά και η αποδοχή τους ως μέρους της ελληνικής παραγωγικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής έχει κερδίσει σημαντικό έδαφος. Ωστόσο, περιστατικά συγκρούσεων και τριβών και φαινόμενα δυσανεξίας εξακολουθούν να υφίστανται. Υπάρχει μεγάλο περιθώριο δράσης και πλούσιο έδαφος διαπολιτισμικού διαλόγου. Η παρούσα Εθνική Στρατηγική έρχεται εδώ να συμπληρώσει και να ενισχύσει το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την ομαλή ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία, το οποίο έχει ήδη δρομολογηθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, με συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων υπουργείων.
2. Ύπαρξη μουσουλμάνων στη Θράκη και, σε μικρότερους αριθμούς, σε άλλες περιοχές της Ελλάδας. Οι μουσουλμάνοι της Θράκης, αν και με κοινή θρησκευτική ταυτότητα, έχουν αρκετά διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά, καθώς διακρίνονται σε επιμέρους ομάδες με διαφορετικό αυτοπροσδιορισμό ως προς τις καταβολές, την πολιτιστική

ταυτότητα και τη γλώσσα (τουρκογενείς, Πομάκοι, Ρομά). Σε μια εποχή που παγκοσμίως η θρησκευτική ταυτότητα προβάλλεται ως αιτία ή πρόσχημα αιματηρών συγκρούσεων, υπονομεύει την ειρήνη και αναιρεί τα επιτεύγματα, ηθικά και υλικά, του πολιτισμού μας, είναι απολύτως αναγκαία η διασφάλιση μιας σταθερής πλατφόρμας διαλόγου και από κοινού δράσης με τους μουσουλμάνους που ζουν στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνίας.

3. Ύπαρξη κοινότητας Ελλήνων Ρομά, διάσπαρτης σε διάφορες περιοχές του ελληνικού κράτους. Οι Έλληνες Ρομά αποτελούν, μέσα από την ιδιαιτερότητα τους, κομμάτι του ελληνικού πολιτισμού. Η διαφοροποίηση τους συνίσταται κυρίως στην ελλιπή ή μηδενική επαφή με τους θεσμούς, αναγκαιότητα που καλείται να καλυφθεί στο πλαίσιο ενός διευρυμένου προγράμματος δράσης. Ο διαπολιτισμικός διάλογος ασφαλώς μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην καλύτερη κατανόηση των Ρομά από την υπόλοιπη ελληνική κοινωνία και στην καλύτερη προσαρμογή τους σε αυτήν.
4. Εβραϊκές Κοινότητες Ελλάδας. Μακροαίωνα συνύπαρξη του εβραϊκού με τον χριστιανικό πληθυσμό της χώρας, που αποτυπώνεται σε ένα εντυπωσιακό εύρος πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου. Ήθη, έθιμα και παραδόσεις, σχολεία και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αθλητικά σωματεία και πολιτιστικές οργανώσεις που λειτουργούσαν πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και το Ολοκαύτωμα, αλλά συνεχίζονται σ' ένα βαθμό σήμερα από τις εναπομείνουσες ζώσες ισραηλιτικές Κοινότητες της χώρας αποτελούν ένα πρώτης τάξεως υλικό διαπολιτισμικού διαλόγου. Η εκλογή της χώρας μας ως μόνιμου μέλους του International Task Force για τη διατήρηση της Μνήμης του Ολοκαυτώματος στην Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό διευκολύνει και ενισχύει την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση.

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ - ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ -
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ**

Η Εθνική Στρατηγική της Ελλάδας για το Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου 2008 συνεπάγεται τη συγκρότηση ενός δικτύου δράσης, με το Υπουργείο Πολιτισμού σε ρόλο επικεφαλής και συντονιστή.

Στόχος της σύστασης του δικτύου αυτού είναι, αφ' ενός, να εμπλακούν στον επιδιωκόμενο διαπολιτισμικό διάλογο όσο το δυνατόν περισσότεροι κοινωνικοί τομείς και, αφ' ετέρου, να διασφαλιστεί η διαβούλευση, ο συνυπολογισμός των απόψεων και των αναγκών και η σύμπραξη όσο το δυνατόν περισσότερων ενδιαφερομένων μερών. Η συγκρότηση του δικτύου θα ξεκινήσει από έναν στενό πυρήνα, σε επίπεδο κεντρικού σχεδιασμού, αποτελούμενο κυρίως από τα συναρμόδια Υπουργεία, και σταδιακά θα διευρυνθεί με τη συμμετοχή εκπροσώπων φορέων από τους αναφερόμενους παρακάτω.

Σε εθνικό επίπεδο, το Υπουργείο Πολιτισμού θα μπορούσε να συνεργαστεί με:

- το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, άμεσα εμπλεκόμενο λόγω της αρμοδιότητάς του στον χώρο της εκπαίδευσης αλλά και στον χώρο των θρησκευμάτων,
- το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, άμεσα εμπλεκόμενο κυρίως σε θέματα μεταναστών,
- το Υπουργείο Εξωτερικών, κυρίως για την αξιοποίηση των πρεσβειών μας στο εξωτερικό και των ομογενειακών οργανώσεων, σε συνεργασία και με τη Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού, καθώς και για τα θέματα των μουσουλμάνων της Θράκης,
- το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, κυρίως για μελέτες που αφορούν τη συνεισφορά των πολιτιστικών επιχειρήσεων στο ΑΕΠ και γενικότερα τη συμμετοχή των πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών στη μεγιστοποίηση των κρατικών εσόδων (στατιστικό μοντέλο, συμμετοχή σε ευρωπαϊκά εμπορικά clusters κ.ά.),
- τη Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας / Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης, για τον τομέα της επικοινωνίας και της προβολής, ιδίως καθώς εποπτεύουν τα κρατικά μέσα τηλεόρασης και ραδιοφώνου,
- τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, για τη μεγαλύτερη δυνατή προσέγγιση και συμμετοχή των νέων,
- το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, του οποίου η αποστολή είναι η γνωριμία των «άλλων» με τον ελληνικό πολιτισμό και το οποίο, μέσω και των παραρτημάτων του στο εξωτερικό, μπορεί, επομένως, να βοηθήσει στη σύναψη σχέσεων διαπολιτισμικού διαλόγου,

αξιοποιώντας και τον ρόλο του αφ' ενός ως επικεφαλής του εθνικού δικτύου φορέων που μετέχει στο Ευρωμεσογειακό Ίδρυμα για τον Διάλογο των Πολιτισμών «Άννα Λιντ» και αφ' ετέρου ως μέλους της Ένωσης Εθνικών Ινστιτούτων Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUNIC),

- τις πρεσβείες, τα προξενεία και τα παραρτήματα των πολιτιστικών φορέων (Alliance Française, Goethe Institut, British Council κ.ά.) των ξένων χωρών στην Ελλάδα, για την επικοινωνία και συνεργασία με τις αντίστοιχες χώρες, για την επικοινωνία με οργανώσεις μεταναστών στη χώρα μας και για την υλοποίηση δράσεων,
- ΜΚΟ, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οργανώσεις μεταναστών κ.ο.κ., έτσι ώστε να διασφαλιστεί η άμεση ενεργοποίηση και αξιοποίηση των συλλογικών ή οργανωμένων εκφραστών αφ' ενός των αναγκών και των ιδιαιτεροτήτων των διαφορετικών ομάδων και αφ' ετέρου των προβληματισμών και των ιδεών της κοινωνίας των πολιτών,
- πολιτιστικούς φορείς / οργανισμούς, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του διαπολιτισμικού διαλόγου, όπως το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, για την εμπειρία τους στον χώρο και την προώθησή τους ως υποδειγμάτων δράσης.

Σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, κρίνεται αναγκαία η περαιτέρω ενεργοποίηση και ανάμιξη των αρχών της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης, πολιτιστικών φορέων και φορέων της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, το Υπουργείο Πολιτισμού θα μπορούσε να συνεργαστεί με:

- το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, στο οποίο υπάγονται όλες οι αρχές περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης,
- την Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας, την Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.) και τις Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (Τ.Ε.Δ.Κ.Ε.), ως δίκτυα διάχυσης της πληροφορίας και ενθάρρυνσης της δράσης,
- τις Περιφέρειες, τις Νομαρχίες, τους Δήμους και τις Κοινότητες, ως φορείς άμεσης γνώσης των κατά τόπους συνθηκών και αναγκών, ως δότες επικοινωνίας και ως φορείς δράσης στις περιοχές της αρμοδιότητάς τους,
- τις νομαρχιακές και δημοτικές Αναπτυξιακές Εταιρείες, κυρίως για την προβολή των μηνυμάτων του Έτους και για την υλοποίηση δράσεων, καθώς πολλές από αυτές αποτελούν ιδιαίτερα δυναμικές δομές σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, με εμπειρία σε πολιτιστικές δράσεις γενικότερα και σε δράσεις διαπολιτισμικού διαλόγου ειδικότερα, στην εξεύρεση πόρων, στην αξιοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων και στη συνεργασία με φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης άλλων χωρών μέσα από προγράμματα

αδελφοποίησης ή/και δικτύωσης πόλεων, διασυνοριακής συνεργασίας κ.ο.κ.

Παράλληλα, θα επιδιωχθεί η θέσπιση και/ή η ενεργοποίηση επιμέρους δικτύων και συμπράξεων, π.χ. των πρεσβειών της Ελλάδας στο εξωτερικό με τις κατά τόπους ομογενειακές οργανώσεις και τα παραρτήματα του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, και θα ενθαρρυνθεί η αναζήτηση συνεργιών, στις διάφορες περιοχές, ανάμεσα στους τοπικούς πολιτιστικούς φορείς (μουσεία, θεατρικούς οργανισμούς, αίθουσες τέχνης κ.ο.κ.) και τους εκεί φορείς της κοινωνίας των πολιτών, τις οργανώσεις των μεταναστών κ.ο.κ.

Διαβούλευση

Για τη συγκρότηση και ενεργοποίηση του προαναφερθέντος δικτύου και, γενικότερα, για τον σχεδιασμό της Εθνικής Στρατηγικής και των επιμέρους δράσεων του διαπολιτισμικού διαλόγου, θα επιδιωχθεί η καταγραφή και ο συνυπολογισμός των απόψεων, των ιδεών, των προβληματισμών, των αναγκών και των ενδιαφερόντων όλων των ενδιαφερομένων μερών.

Είναι αναγκαία η υιοθέτηση μιας προσέγγισης «από κάτω προς τα πάνω».

Για τον σκοπό αυτό, προγραμματίζονται ημερίδες συζήτησης, στις οποίες εκπρόσωποι των προαναφερθέντων φορέων θα έχουν την ευκαιρία να τοποθετηθούν και να συνομιλήσουν επί διαφόρων παραμέτρων του θέματος.

Επίσης, στον πρόσφατα αναβαθμισμένο κόμβο του Υπουργείου Πολιτισμού θα διαμορφωθεί ιδιαίτερος χώρος προβολής των στόχων και των δράσεων του Ευρωπαϊκού Έτους, με ειδική ενότητα-φόρουμ για ανταλλαγή/συλλογή απόψεων και εμπειριών.

ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Εκφάνσεις διαπολιτισμικού διαλόγου - Πλαίσια δράσης

Κάθε είδους διάλογος, του διαπολιτισμικού συμπεριλαμβανομένου, για να είναι ειλικρινής και γόνιμος, οφείλει να διασφαλίζει την ισόρροπη έκφραση όλων των διαλεγόμενων μερών. Γι' αυτό, η Εθνική Στρατηγική στοχεύει στη δημιουργία του πλαισίου εκείνου που θα επιτρέψει και θα ενθαρρύνει την ελεύθερη και δημιουργική έκφραση των διαφόρων πολιτισμικών ομάδων εντός της ελληνικής επικράτειας, την προβολή του ελληνικού πολιτισμού σε άλλες χώρες και την προβολή των πολιτισμών άλλων χωρών εντός της Ελλάδας, συμβάλλοντας επιπλέον στη δημιουργικότητα και τη νεωτερικότητα. Στόχος είναι η υλοποίηση δράσεων που θα λειτουργούν σε τρία επίπεδα:

- α) γνωριμία των «άλλων» με τον ελληνικό πολιτισμό,
- β) γνωριμία των Ελλήνων με τον πολιτισμό των «άλλων»,
- γ) σύμπραξη αμοιτέρων στην υλοποίηση από κοινού δράσεων «συνομιλίας» των ιδιαίτερων πολιτισμικών χαρακτηριστικών τους και συνδημιουργίας.

Έτσι, επιδιώκεται η διαμόρφωση και η μακροπρόθεσμη λειτουργία πλαισίων δράσης / διαλόγου, καθένα από τα οποία θα αφορά σε διαφορετικά «συνδιαλεγόμενα» μέρη, με βάση τις ιδιαιτερότητες και τους στόχους που περιγράφηκαν παραπάνω (Μέρος 1):

- Διάλογος με τα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Διάλογος με όμορες χώρες
- Διάλογος με τρίτες χώρες
- Διάλογος με ομάδες με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά εντός της Ελλάδας (μετανάστες, μουσουλμάνους, Ρομά)

Φορείς και χώροι δράσης

Το Υπουργείο Πολιτισμού έχει στην αρμοδιότητα και στην εποπτεία του έναν μεγάλο αριθμό πολιτιστικών χώρων, οι οποίοι θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ως χώροι φιλοξενίας των παραπάνω δράσεων.

Σε ό,τι αφορά στους δημόσιους φορείς (δημόσια μουσεία, κρατικά θέατρα, κρατικές μουσικές σκηνές, κρατικά φεστιβάλ κ.ο.κ.), η εμπλοκή τους στην υλοποίηση των δράσεων της Εθνικής Στρατηγικής θα γίνει ως μέρος της κεντρικά σχεδιαζόμενης και υλοποιούμενης πολιτιστικής πολιτικής.

Σε ό,τι αφορά στους ιδιωτικούς φορείς (πολιτιστικά ιδρύματα και κέντρα, θέατρα, κινηματογράφοι, χώροι μουσικής κ.ο.κ.), εξετάζεται η δυνατότητα

παροχής κινήτρων και ενισχύσεων, μέσω και του Τμήματος Χορηγιών του Υπουργείου Πολιτισμού.

Σε κάθε περίπτωση, το Υπουργείο Πολιτισμού θα ενημερώσει εγκαίρως όλους τους φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, για τις αρχές και τους στόχους του Ευρωπαϊκού Έτους και θα τους ενθαρρύνει όχι μόνον να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν επί τούτου δράσεις αλλά και, κατ'ελάχιστον, να επισημάνουν και να αναδείξουν το στοιχείο του διαπολιτισμικού διαλόγου σε όλες τις δράσεις που έχουν ήδη προγραμματίσει ή που θα προγραμματίσουν στο προσεχές μέλλον, καθώς και να συμπληρώσουν τις δράσεις αυτές με μια πρακτική που θα συμβάλει δυναμικά στον διαπολιτισμικό διάλογο.

Σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, θα επιδιωχθεί η αξιοποίηση δημόσιων / υπαίθριων χώρων (π.χ. πλατείες, πάρκα) για την υλοποίηση διαπολιτισμικών δράσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο υπηρετούνται πολλαπλοί στόχοι: α) η διασφάλιση ελεύθερης και ανοιχτής πρόσβασης όλων στις υλοποιούμενες δράσεις, β) η άμεση προβολή και μετάδοση των συναφών ιδεών και μηνυμάτων και γ) η οικειοποίηση των δημόσιων χώρων από όλες τις μερίδες της τοπικής κοινωνίας, μια ζωτική διάσταση της κοινωνικής ζωής, της συλλογικότητας και της συμβίωσης, που όμως έχει χαθεί σε σημαντικό βαθμό στην εποχή μας.

Οι σύγχρονες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας και, ειδικότερα, το Διαδίκτυο προσφέρουν τεράστιες ευκαιρίες επικοινωνίας και σύμπραξης, καταργώντας θεαματικά τα εμπόδια της φυσικής απόστασης και του χρόνου. Προσφέρουν έτσι έναν ξεχωριστό, εικονικό χώρο διαπολιτισμικής δράσης. Η αξιοποίησή τους για τη διάδοση της τεχνογνωσίας, την επιστημονική και τεχνική συνεργασία, την ανάδειξη και αξιοποίηση βέλτιστων πρακτικών, τη διάθεση πολιτιστικών προϊόντων με σεβασμό στην πνευματική ιδιοκτησία, την εξασφάλιση προσβασιμότητας σε μουσεία και εκθέσεις, την ψηφιοποίηση αρχαιολογικού υλικού, την καλλιτεχνική δημιουργία κ.ο.κ. αποτελεί σπουδαίο εργαλείο διαπολιτισμικού διαλόγου και, άρα, κύριο στόχο της Εθνικής μας Στρατηγικής.

Μορφές δράσης

Προγραμματίζονται δράσεις που θα συμβάλλουν στα εξής:

A. Ενδυνάμωση της επαφής και της αλληλεπίδρασης μεταξύ του ελληνικού πολιτισμού και των πολιτισμών άλλων χωρών

Στον τομέα αυτόν υπάρχουν ήδη συγκεκριμένα και ενεργά πλαίσια δράσης σε διμερές και πολυμερές επίπεδο (διμερείς μορφωτικές συμφωνίες, ευρωπαϊκοί, περιφερειακοί και διεθνείς οργανισμοί, δίκτυα και θεσμοί κ.ο.κ.), εντός των οποίων πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις, είτε από δημόσιους είτε από ιδιωτικούς φορείς, εντός και εκτός Ελλάδας. Παράλληλα, η λειτουργία παραρτημάτων φορέων που προβάλλουν ποικιλοτρόπως τον πολιτισμό της χώρας προέλευσής τους στην Ελλάδα και ταυτόχρονα συνεργάζονται με ελληνικούς φορείς για την έρευνα και ανάδειξη της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς (όπως το Γαλλικό Ινστιτούτο, το Βρετανικό Συμβούλιο, το Ινστιτούτο Γκαίτε, οι ξένες

Αρχαιολογικές Σχολές κ.ά.) αποτελεί ακόμη ένα σημαντικό επίπεδο διαπολιτισμικού διαλόγου. Αντιστοίχως, η λειτουργία παραρτημάτων του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού σε πόλεις του εξωτερικού, η ύπαρξη εδρών νεοελληνικών σπουδών σε ξένα Πανεπιστήμια, η οργάνωση ελληνικών αρχαιολογικών αποστολών σε διάφορες ξένες χώρες και η προγραμματιζόμενη ίδρυση ελληνικών Αρχαιολογικών Σχολών σε πόλεις του εξωτερικού (αρχής γενομένης από τη Ρώμη) συμβάλλουν με τη σειρά τους σε έναν διαρκή και γόνιμο διαπολιτισμικό διάλογο. Η Ένωση Εθνικών Ινστιτούτων Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUNIC) μπορεί να αξιοποιηθεί στο επίπεδο αυτό. Επιπλέον, η πολυετής καθιέρωση και ευρεία απήχηση θεσμικού χαρακτήρα εκδηλώσεων στην Ελλάδα (όπως το Ελληνικό Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου, το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου στη Θεσσαλονίκη, το Διεθνές Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας κ.ο.κ.), ο χαρακτήρας των οποίων συνεπάγεται τη συμμετοχή πολιτιστικών φορέων και καλλιτεχνών από άλλες χώρες, ενισχύουν την κινητικότητα καλλιτεχνών, πολιτιστικών εκδηλώσεων και έργων, βασική προϋπόθεση του διαπολιτισμικού διαλόγου.

Η Εθνική Στρατηγική θα ενθαρρύνει και θα καλλιεργήσει περαιτέρω τις υπάρχουσες πρακτικές, με ιδιαίτερη έμφαση στις συνεργασίες μουσειακών φορέων για ανταλλαγή ή από κοινού διοργάνωση εκθέσεων, στις μετακλήσεις / αποστολές μουσικών, θεατρικών και χορευτικών παραστάσεων, στις επιστημονικές, ερευνητικές και τεχνικές συνεργασίες, στη διάδοση και ανταλλαγή πληροφοριών, βέλτιστων πρακτικών και τεχνογνωσίας, στην αξιοποίηση υφιστάμενων θεσμών και προγραμμάτων ενίσχυσης.

Σε εμβληματικό επίπεδο θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν υφιστάμενοι ετήσιοι θεσμοί, όπως τα μεγάλα διεθνή Φεστιβάλ που προαναφέρθηκαν, τα πολυάριθμα φεστιβάλ που διοργανώνονται σε διάφορες περιοχές της χώρας κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, το Καρναβάλι της Πάτρας κ.ά.

Κατόπιν εσωτερικής διαβούλευσης μεταξύ των υπηρεσιών και φορέων του Υπουργείου Πολιτισμού, προτείνονται ενδεικτικά οι εξής δράσεις, οι περισσότερες από τις οποίες είναι ώριμες προς υλοποίηση, καθώς βασίζονται στα αποτελέσματα ήδη υλοποιούμενων δράσεων και συνεργασιών:

- Διοργάνωση φόρουμ, το 2008, με τίτλο «Διαπολιτισμικές συναντήσεις σε θαλάσσιες, ποτάμιες και λιμναίες διαδρομές της νοτιοανατολικής Ευρώπης», στο πλαίσιο του προγράμματος «Πολιτιστικές Διαδρομές Ν.Α. Ευρώπης», στο οποίο συμμετέχουν οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Αντικείμενο του φόρουμ θα είναι η προβολή του ρόλου του υδάτινου στοιχείου στην ανάπτυξη και διάδοση του πολιτισμού στη Ν.Α. Ευρώπη. Η προετοιμασία του θέματος θα δώσει την αφορμή για συστηματική χαρτογράφηση των υδάτινων διαδρομών, σε συνεργασία με τις εμπλεκόμενες χώρες, και καταγραφή της συναφούς υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Το υλικό που θα προκύψει θα προβληθεί μέσα από μια διαδικτυακή πολιτιστική πύλη, εκδόσεις και εκθέσεις.

- Ανάδειξη του διαπολιτισμικού διαλόγου σε κεντρικό θέμα του Ελληνικού Φεστιβάλ 2008, με ενθάρρυνση της συμμετοχής πολυσυλλεκτικών μουσικών, θεατρικών και χορευτικών σχημάτων από την Ελλάδα και το εξωτερικό, για την παρουσίαση παραστάσεων στις οποίες θα συμπράττουν καλλιτέχνες διαφορετικής εθνικής / πολιτιστικής / γλωσσικής προέλευσης.
- Ανάδειξη του διαπολιτισμικού διαλόγου σε κεντρικό θέμα της Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου στη Θεσσαλονίκη το 2008, με την πραγματοποίηση διαλέξεων, συζητήσεων και παρουσιάσεων βιβλίων και συγγραφέων που έχουν ιδιαίτερη συμβολή στον τομέα.
- Αφιέρωμα στον διαπολιτισμικό διάλογο στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης 2008. Αν και η συμμετοχή ταινιών και καλλιτεχνών από όλο τον κόσμο στο συγκεκριμένο ετήσιο Φεστιβάλ είναι δεδομένη και συμβάλλει έτσι κι αλλιώς στον διαπολιτισμικό διάλογο, εντούτοις θα μπορούσε το διαπολιτισμικό του στοιχείο να εμπνεύσει το σύνθημα και την αφίσα του Φεστιβάλ 2008, καθώς και να υπάρξει ένα ιδιαίτερο αφιέρωμα σε ταινίες και καλλιτέχνες με ιδιαίτερη συμβολή στο θέμα.
- Έκδοση καταλόγου και διοργάνωση έκθεσης το 2008 για τα οθωμανικά μνημεία του ελλαδικού χώρου, με στόχο τη δημοσιοποίηση του πλούσιου υλικού που συγκεντρώνεται στο πλαίσιο ενός υπό εκπόνηση προγράμματος έρευνας και τεκμηρίωσης.
- Δίγλωσση έκδοση καταλόγου (corpus) των εβραϊκών επιγραφών που υπάρχουν στην ελληνική επικράτεια, για τη δημοσιοποίηση ενός πλούσιου υλικού που έχει συγκεντρωθεί τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο σχετικού ερευνητικού προγράμματος, με στόχο την καταγραφή και ανάδειξη του πολιτισμού και του ρόλου της εβραϊκής κοινότητας στην Ελλάδα.
- Διοργάνωση συνεδρίου και έκθεσης, με παράλληλη ανταλλαγή επιστημονικού προσωπικού, με θέμα την καταγραφή κοινών στόχων και εμπειριών όσον αφορά τη μεθοδολογία αποκατάστασης αρχαίων μνημείων, σε συνεργασία με την Ιταλία, τη Γαλλία και την Ισπανία.
- Διακίνηση τεχνογνωσίας αποκαταστάσεων, μέσω της ανταλλαγής επιστημονικού προσωπικού για τη διενέργεια αυτοψιών σε υλοποιούμενα έργα και της διοργάνωσης ημερίδων / εργαστηρίων, σε συνεργασία με χώρες της Βαλκανικής, την Ιταλία και την Κύπρο.
- Σύσταση δικτύου αποκατάστασης βυζαντινών μνημείων, με παράλληλη εκπόνηση μελετών και τακτική ανταλλαγή πληροφοριών, καθώς και με προγράμματα «υιοθέτησης» μνημείων μέσω πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, σε συνεργασία με χώρες της Βαλκανικής, την Ιταλία και Κύπρο.
- Ανάπτυξη δράσεων συνεργασίας με άλλες χώρες, της Ε.Ε. και όχι μόνο, σε θέματα έρευνας και καινοτόμων τεχνολογιών για την υποστήριξη μελετών και έργων συντήρησης, αναστήλωσης,

στερέωσης και αποκατάστασης μνημείων, καθώς και δράσεων παρακολούθησης της συμπεριφοράς (ενόργανης και μη) και προληπτικής συντήρησης.

- Διάχυση της τεχνογνωσίας που αναπτύσσεται στο πλαίσιο κοινοτικά υποστηριζόμενων ερευνητικών προγραμμάτων, μέσω α) της δημιουργίας δικτύου εργαστηρίων, δημόσιων και ιδιωτικών ερευνητικών φορέων, β) της υλοποίησης τεχνικών ερευνών για τη συντήρηση, στερέωση και αποκατάσταση πολιτιστικής κληρονομιάς, σε επαφή και με πανεπιστημιακά ιδρύματα, γ) της δημιουργίας βάσεων δεδομένων, προσβάσιμων σε όλους τους ενδιαφερόμενους, για θέματα στερέωσης και αποκατάστασης των μνημείων, δ) της σύνταξης οδηγιών και τεχνικών προδιαγραφών ευρωπαϊκού επιπέδου, σε δυναμική σχέση με την εξέλιξη της έρευνας, προκειμένου η υπάρχουσα γνώση να περάσει στο στάδιο της εφαρμογής.
- Σύνταξη κανονιστικού πλαισίου για την αντισεισμική συμπεριφορά των μνημείων, σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Διεθνής Συνάντηση στη Θεσσαλονίκη το 2008 με θέμα «Διαπολιτισμική προσέγγιση της συντήρησης και αποκατάστασης έργων τέχνης και εν γένει έργων πολιτισμικής κληρονομιάς σε μνημεία και τοποθεσίες», με συμμετοχή επιστημόνων από πολλές χώρες.
- Συνεργασία με φορείς ομόρων με τη χώρα μας περιοχών για υποβολή κοινών προτάσεων στο πλαίσιο του INTERREG όσον αφορά τη διατήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη παλαιών ιστορικών κέντρων πόλεων αμοιβαίου ενδιαφέροντος (με συνέδρια, ημερίδες, εκδόσεις, εκθέσεις, πολιτισμικές ανταλλαγές κ.λπ.).

B. Ενδυνάμωση της επαφής και της αλληλεπίδρασης μεταξύ του ελληνικού πολιτισμού και ομάδων με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά που διαβιούν εντός της ελληνικής κοινωνίας (μετανάστες, μουσουλμάνοι, Ρομά): α) διευκόλυνση της πρόσβασης των ομάδων αυτών στις υποδομές και τις δραστηριότητες του ελληνικού πολιτισμού και β) εξασφάλιση χώρων και δομών προβολής και ανάδειξης των πολιτιστικών χαρακτηριστικών των ομάδων αυτών.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής δυνητικές μορφές δράσης:

- Ξεναγήσεις σε μουσεία, περιοδικές εκθέσεις και αρχαιολογικούς χώρους για οργανωμένες ομάδες, στη γλώσσα τους και με δωρεάν είσοδο. Εξετάζεται η δυνατότητα θέσπισης συγκεκριμένης μέρας κάθε μήνα (π.χ. η πρώτη Κυριακή).
- Έκδοση συνοπτικών οδηγιών των σημαντικότερων μουσείων και αρχαιολογικών χώρων στις γλώσσες των πολυπληθέστερων διαφορετικών γλωσσικών ομάδων. Διάθεσή τους δωρεάν ή σε πολύ χαμηλή τιμή.

- Υποτιτλισμός σύγχρονων ελληνικών ταινιών στις γλώσσες των πολυπληθέστερων διαφορετικών γλωσσικών ομάδων. Προβολή τους, με δωρεάν είσοδο, σε συγκεκριμένες ημερομηνίες και κινηματογραφικές αίθουσες.
- Χορήγηση δωρεάν εισιτηρίων για θεατρικές παραστάσεις. Θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν κυρίως τα κρατικά θέατρα (Εθνικό Θέατρο, Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος), τα επιχορηγούμενα ιδιωτικά και τα κατά τόπους Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα.
- Φιλοξενία, σε μουσεία και πολιτιστικούς χώρους ανά την Ελλάδα, θεματικών περιοδικών εκθέσεων σχετικών με εκφάνσεις της ιδιαίτερης πολιτιστικής κληρονομιάς των ομάδων με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
- Φιλοξενία, σε μουσεία, πολιτιστικούς χώρους και αίθουσες τέχνης ανά την Ελλάδα, εκθέσεων έργων τέχνης ατόμων από ομάδες με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
- Οργάνωση εβδομάδας προβολής ταινιών από χώρες προέλευσης μεταναστών, υποτιτλισμένων στην ελληνική γλώσσα, με δωρεάν είσοδο.
- Φιλοξενία / υποστήριξη θεατρικών, χορευτικών, μουσικών κ.λπ. παραστάσεων οργανωμένων από ομάδες με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, σε κρατικούς και ιδιωτικούς πολιτιστικούς φορείς.
- Αξιοποίηση του νέου διαδικτυακού ραδιοφωνικού σταθμού του Υπουργείου Πολιτισμού (www.radiop.gr): Ήδη στο πρόγραμμα του σταθμού περιλαμβάνονται εκπομπές αφιερωμένες σε μουσικές του κόσμου. Θα επιδιωχθεί η διαμόρφωση ειδικής ζώνης, όπου εκπρόσωποι ομάδων με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά (μετανάστες, μουσουλμάνοι, Ρομά), άλλοτε μόνοι, άλλοτε σε συνδυασμό, θα έχουν τη δυνατότητα επιλογής της μουσικής που θα παίζεται.

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής επιδιώκεται η υλοποίηση δράσεων διαπολιτισμικού διαλόγου στον ζωτικής σημασίας τομέα τόσο της ανεπίσημης όσο και της επίσημης, οργανωμένης εκπαίδευσης, σε όλες τις βαθμίδες της.

Το Υπουργείο Πολιτισμού και διάφοροι πολιτιστικοί φορείς, δημόσιοι και ιδιωτικοί, υλοποιούν ήδη εδώ και χρόνια σε συστηματική βάση σειρά εκπαιδευτικών δράσεων πολιτιστικού περιεχομένου. Πολλές από αυτές έχουν αμιγώς διαπολιτισμικό χαρακτήρα (βλ. και παρακάτω, Μέρος 5). Η Εθνική Στρατηγική για το Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου σκοπεύει να αξιοποιήσει τη μέχρι τώρα σχετική εμπειρία και να ενισχύσει τις υπάρχουσες δράσεις, όσον αφορά τον σχεδιασμό και τη συστηματική παρουσίαση εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους κ.ο.κ., τη λειτουργία εργαστηρίων δημιουργικής απασχόλησης, την παραγωγή και διάθεση εκπαιδευτικού υλικού κ.λπ. Στόχος όλων των σχετικών δράσεων θα είναι η εισαγωγή στην εκπαίδευση, αφ' ενός, της έννοιας των διαφορετικών πολιτισμών και, αφ' ετέρου, συγκεκριμένων πρακτικών ενθάρρυνσης της επαφής και της αλληλεπίδρασης ομάδων με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά.

Σε συνεργασία με το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, θα επιδιωχθεί η υλοποίηση δράσεων σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης μέσω συνεργιών με μουσεία και πολιτιστικούς χώρους. Ήδη βρίσκεται σε τελική φάση σχεδιασμού το κυβερνητικό πρόγραμμα Παιδεία-Πολιτισμός. Ιδιαίτερα μπορούν να αξιοποιηθούν τα διαπολιτισμικά, τα μειονοτικά και τα ξενόγλωσσα σχολεία που λειτουργούν σε διάφορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας. Συγκεκριμένα, θα ενθαρρυνθεί η διαμόρφωση μικρότερων ή μεγαλύτερων δικτύων επικοινωνίας και συνεργασίας, μεταξύ γενικών σχολείων – συμπεριλαμβανομένων εκείνων με μεγάλο αριθμό μαθητών από ομάδες με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά–, μειονοτικών / διαπολιτισμικών / ξενόγλωσσων σχολείων και πολιτιστικών φορέων (μουσεία, θεατρικά σχήματα, αίθουσες τέχνης, πολιτιστικά κέντρα κ.ά.). Για παράδειγμα, ένα αρχαιολογικό μουσείο ή μια πινακοθήκη μπορεί να συστήσει ένα μικρό δίκτυο συνεργασίας με ένα γενικό, ένα διαπολιτισμικό και ένα μειονοτικό σχολείο, είτε από την ίδια είτε από απομακρυσμένες περιοχές, και να ενθαρρύνει τον μεταξύ τους διαπολιτισμικό διάλογο. Στην ίδια κατεύθυνση, και με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (μέσω προγραμμάτων όπως το e-twinning), θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και να ενισχυθεί περαιτέρω η «αδελφοποίηση» μεταξύ σχολείων διαφορετικών κρατών μελών.

Επισημαίνεται ότι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχει ειδικό τομέα, τον Ενιαίο Διοικητικό Τομέα Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, ο οποίος εδώ και χρόνια οργανώνει και εφαρμόζει ειδικές στρατηγικές και δράσεις για την προετοιμασία και την καλύτερη ένταξη των παιδιών Ρομά, των παιδιών των παλιννοστούντων ομογενών και των παιδιών των μεταναστών στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας. Στο πλαίσιο αυτό, λειτουργούν σε διάφορες περιοχές της

χώρας σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, μειονοτικά και ξένα (ξενόγλωσσα) σχολεία, γίνεται επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε συναφή θέματα και υλοποιούνται προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικους αλλοδαπούς. Το θεσμικό πλαίσιο και η μακροχρόνια και πολύπλευρη εμπειρία του συγκεκριμένου Τομέα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων θα αξιοποιηθούν στον μέγιστο δυνατό βαθμό για την υλοποίηση των δράσεων που προτείνει η παρούσα Εθνική Στρατηγική.

Τα Πανεπιστήμια και, γενικότερα, οι χώροι της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και η φοιτητική κοινότητα θα επιδιωχθεί να εμπλακούν στην υλοποίηση δράσεων διαπολιτισμικού διαλόγου, τόσο στο εσωτερικό τους (ήτοι, μεταξύ των φοιτητών) όσο και με ανάλογους φορείς του εξωτερικού. Ιδιαίτερα οι σχολές Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. που βρίσκονται σε περιοχές είτε κοντά σε σύνορα με άλλες χώρες είτε με πολυπληθείς ομάδες μεταναστών ή ομάδες με ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά (π.χ. Θεσσαλονίκη, Ξάνθη, Κομοτηνή, Ιωάννινα, Σάμος, Λέσβος κ.ά.), μπορούν να αξιοποιηθούν για τον διαπολιτισμικό διάλογο με νέους είτε από τις γειτονικές χώρες είτε από τις ιδιαίτερες αυτές ομάδες. Επιπλέον, υφιστάμενα προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών, υποδοχής ή αποστολής φοιτητών με υποτροφίες, πρακτικής άσκησης κ.λπ. θα πρέπει να επισημανθούν, να ενισχυθούν και να επιδιωχθεί η ανάδειξη της διαπολιτισμικής διάστασής τους.

Τέλος, υφιστάμενα προγράμματα και δομές διά βίου εκπαίδευσης και εκπαίδευσης/κατάρτισης ενηλίκων (μεταξύ άλλων και με σεμινάρια πολιτιστικής εκπαίδευσης), εθελοντισμού και προώθησης της πολυγλωσσίας αποτελούν πρόσφορο πεδίο για ανάπτυξη δράσεων διαπολιτισμικού διαλόγου. Σε συνεργασία με τους φορείς οργάνωσής τους, θα επιδιωχθεί η μέγιστη δυνατή αξιοποίησή τους για την υλοποίηση των στόχων του Ευρωπαϊκού Έτους 2008 και της Εθνικής μας Στρατηγικής.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΡΑΣΕΩΝ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΥΛΟΠΟΙΗΘΕΙ Ή ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ (ΒΕΛΤΙΣΤΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ)

Διάφορες δράσεις διαπολιτισμικού διαλόγου έχουν υλοποιηθεί σε όλη τη χώρα, άλλοτε σε εθνικό και άλλοτε σε τοπικό επίπεδο, από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Πρόκειται για δράσεις που εμπίπτουν σε όλες τις μορφές διαπολιτισμικού διαλόγου που περιγράφησαν παραπάνω. Συχνά υπάγονται σε συγκεκριμένα θεσμικά πλαίσια, όπως οι διμερείς μορφωτικές συμφωνίες που η Ελλάδα έχει συνάψει με πολλές χώρες ανά τον κόσμο, η συμμετοχή και συνεργασία στο πλαίσιο ευρωπαϊκών, περιφερειακών και διεθνών οργανώσεων (Ε.Ε., Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωμεσογειακή Συνεργασία, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου, UNESCO, ICOM, ICOMOS, άτυπα δίκτυα Υπουργών Πολιτισμού κ.ά.), η συμμετοχή σε διεθνείς διοργανώσεις (φεστιβάλ, εκθέσεις κ.λπ.) σε διάφορες χώρες του κόσμου κ.ο.κ.

Επισημαίνεται ότι το Υπουργείο Πολιτισμού, στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτικής για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και του ρατσισμού, συντονίζει και υλοποιεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 ειδικά προγράμματα διαπολιτισμικού χαρακτήρα. Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν ως στόχο την ένταξη στη σύγχρονη πολιτισμική και κοινωνική πραγματικότητα και δημιουργική ανάδειξη της ιδιαίτερης πολιτισμικής έκφρασης κοινωνικών ομάδων όπως οι Ρομά και οι ποικίλες κοινότητες μεταναστών στην Ελλάδα. Για τον λόγο αυτό, οργανώθηκε στη Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς ειδικό μη αυτοτελές Γραφείο Διαπολιτισμικών Θεμάτων, το οποίο μετεξελίχθηκε σε Τμήμα Διαπολιτισμικών Θεμάτων το 2003.

Στη συνέχεια, αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένες από τις δράσεις που έχουν υλοποιήσει διάφορες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και εποπτευόμενοι από αυτό φορείς.

Μεγάλες εκδηλώσεις-θεσμοί στην Ελλάδα με διεθνή διάσταση

Ελληνικό Φεστιβάλ: Ετήσια θερινή διοργάνωση στην Αθήνα και την Επίδαυρο, με φιλοξενία ποικίλων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων από διάφορες χώρες του κόσμου, σε σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και σύγχρονους χώρους τέχνης, με μεγάλη απήχηση στο ελληνικό κοινό και τους ξένους επισκέπτες.

Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης: Ετήσια διοργάνωση στη Θεσσαλονίκη, με τη συμμετοχή ταινιών και καλλιτεχνών από όλο τον κόσμο, με ιδιαίτερη απήχηση στο ελληνικό κοινό.

Διεθνής Έκθεση Βιβλίου στη Θεσσαλονίκη: Διοργανώνεται τα τελευταία χρόνια ετησίως, σε συνεργασία με την HELEXPO, με σκοπό να αποτελέσει σταυροδρόμι συνάντησης, επικοινωνίας και ανάπτυξης πολιτιστικών και εμπορικών σχέσεων ανάμεσα στις ανεπτυγμένες αγορές της Ευρώπης και των Η.Π.Α. από τη μία πλευρά, της Μεσογείου, του Εύξεινου Πόντου, των Βαλκανίων και της Κεντρικής Ευρώπης από την άλλη.

Διεθνές Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας: Ετήσια διοργάνωση σε μια περιφερειακή πόλη, την Καλαμάτα, με συμμετοχή σημαντικών σχημάτων από όλο τον κόσμο και με διεθνή αναγνώριση

Απονομή Ευρωπαϊκού Βραβείου Θεάτρου: Από το 2007 διοργανώνεται στη Θεσσαλονίκη. Για το 2008 έχει προγραμματιστεί να γίνει τον Απρίλιο.

Φωτομπιεννάλε: Θα διοργανωθεί το 2008 στη Θεσσαλονίκη.

Κινητικότητα πολιτιστικών εκδηλώσεων, αντικειμένων και καλλιτεχνών

Διαρκής είναι η συνεργασία πολιτιστικών φορέων της χώρας μας (μουσείων, πινακοθηκών, πολυχώρων, θεάτρων κ.ά.) με αντίστοιχους φορείς του εξωτερικού, για την υποδοχή, την αποστολή και τη συνδιοργάνωση εκδηλώσεων (εκθέσεων, θεατρικών, χορευτικών και μουσικών παραστάσεων κ.λπ.) και τη μετακίνηση και σύμπραξη καλλιτεχνών. Οι ανταλλαγές και συνεργασίες αυτές, των οποίων ο κατάλογος είναι αναπόφευκτα μακρύς, συμβάλλουν ουσιαστικά στη γνωριμία και τη διάδραση του ελληνικού πολιτισμού με τους πολιτισμούς άλλων χωρών. Ενδεικτικά αναφέρονται οι πρόσφατες εκθέσεις της Εθνικής Πινακοθήκης για την επιρροή της γαλλικής τέχνης στην ελληνική («Παρίσι-Αθήνα 1863-1940») και του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου για τον κινεζικό πολιτισμό της εποχής της δυναστείας των Τανγκ [«Η Κίνα των Τανγκ. Μια χρυσή εποχή (7^{ος} - 10^{ος} αιώνας μ.Χ.)»] και η συναυλία του Γκόραν Μπρέγκοβιτς στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών όπου παρουσίασε το έργο «Συγνώμη, από δω πάνε για το μέλλον;», παραγγελία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Κέντρων Συμφωνικής Μουσικής.

Συμμετοχή υπηρεσιών και φορέων του Υπουργείου Πολιτισμού σε ερευνητικές και πολιτιστικές δράσεις υλοποιούμενες σε συνεργασία με φορείς από διάφορες χώρες και με ενίσχυση από προγράμματα της Ε.Ε., του Συμβουλίου της Ευρώπης, της UNESCO κ.λπ.

Συμμετοχή στο πρόγραμμα «Mediterranean Gothic», σε συνεργασία με Βαλένθια, Ιταλία, Πορτογαλία, Σλοβενία και Γαλλία

Συμμετοχή στο πρόγραμμα «Εθερία: Μεσογειακά Μεσαιωνικά Προσκυνήματα», σε συνεργασία με Ιταλία, Κύπρο, Αίγυπτο, Ισραήλ, Συρία, Λίβανο και Τουρκία

Συμμετοχή στο πρόγραμμα «Πολιτιστικές Διαδρομές Ν.Α. Ευρώπης», σε συνεργασία με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Συμμετοχή στο πρόγραμμα «Αρχιτεκτονική ως Εικόνα», σε συνεργασία με τις Η.Π.Α.

Επιστημονική, ερευνητική και τεχνική συνεργασία με φορείς άλλων χωρών για την προστασία και τη συντήρηση μνημείων στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες

Συντήρηση μνημείων (ναών, εικόνων) του βυζαντινού πολιτισμού σε άλλες χώρες (π.χ. Αλβανία), με δαπάνη και επίβλεψη ελληνικών φορέων και απασχόληση ντόπιου επιστημονικού και εργατικού προσωπικού.

Πρόγραμμα «Βυζαντινά Μνημεία και Παγκόσμια Κληρονομιά», σε συνεργασία με φορείς από διάφορες χώρες, κυρίως της Βαλκανικής, με στόχο την καταγραφή, τεκμηρίωση, προστασία και ανάδειξη των μνημείων του βυζαντινού πολιτισμού, διάσπαρτων σήμερα σε διάφορες χώρες. Στο πλαίσιο του προγράμματος έχουν γίνει ή γίνονται: ανάπτυξη πολυγλωσσικής βάσης δεδομένων, διεθνείς συνδιασκέψεις, ερευνητικά προγράμματα, εργασίες αποκατάστασης και προστασίας μνημείων, εκθέσεις, εκδόσεις κ.ά.

Καθολικό Ιεράς Μονής Δαφνίου: Ερευνητικό πρόγραμμα ανάπτυξης μη καταστρεπτικών μεθόδων τεκμηρίωσης επεμβάσεων, σε συνεργασία με φορείς της Γαλλίας.

Παλαιοχριστιανική-μεσοβυζαντινή Βασιλική Αγίας Παρασκευής Χαλκίδας: Ερευνητικό πρόγραμμα για τη διερεύνηση της συμπεριφοράς της κεντρικής στέγης και πρώτη φάση ενόργανης παρακολούθησης, σε συνεργασία με φορείς της Ιταλίας.

Τεκμηρίωση, συντήρηση και ανάδειξη των ψηφιδωτών στη Συρία («Syrian mosaic documentation project»): Πρόγραμμα έρευνας, προσφοράς τεχνογνωσίας και υλοποίησης πιλοτικών δράσεων, συνεργασία Ελλάδας-Συρίας.

Εκδηλώσεις γνωριμίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας των μεταναστών στην Ελλάδα

Διοργάνωση μουσικών εκδηλώσεων για μετανάστες από μουσικά σύνολα του Αφγανιστάν, της Ινδίας και του Πακιστάν, στο πλαίσιο του Ελληνικού Φεστιβάλ 2006

Εκπαιδευτικές δράσεις για παιδιά και νέους Ρομά

Λειτουργία Διαπολιτισμικού Κέντρου για τα παιδιά των Ελλήνων Τσιγγάνων στο Ίλιον Αττικής (από το 1999), με στόχο τη γνωριμία και προσέγγιση των μικρών Ρομά με τις πολιτιστικές δομές και θεσμούς και την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή, με παράλληλη ανάδειξη της τσιγγάνικης πολιτιστικής έκφρασης. Λειτουργούν εργαστήρια μουσικής, θεατρικού παιχνιδιού και δημιουργικής απασχόλησης, χορού και εικαστικών. Συμμετοχή των μαθητών σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και εκθέσεις, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων, επισκέψεις σε ιστορικά βιβλιοπωλεία της Αθήνας.

Εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για παιδιά Ρομά σε μουσεία της Αθήνας και της περιφέρειας (2003-2005).

Πρόγραμμα κατάρτισης νεαρών Ρομά γυναικών στη φωτογραφία (1999-2003), με στόχο να δοθεί η ευκαιρία σε νέες τσιγγάνες να αποτυπώσουν τον κόσμο με το δικό τους βλέμμα.

ΠΡΟΒΟΛΗ - ΔΙΑΔΟΣΗ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η παγίωση του διαπολιτισμικού διαλόγου ως βασικού συστατικού όλων των εκφάνσεων της καθημερινής κοινωνικής και ιδιωτικής ζωής προϋποθέτει, κατ' αρχάς, την ευρεία διάδοση και σε βάθος εμπέδωση της ΙΔΕΑΣ του διαπολιτισμικού διαλόγου σε όλες τις ομάδες της ελληνικής κοινωνίας.

Θα πρέπει να γίνει συνείδηση σε όλους ότι ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι η διαρκής επικοινωνία με τον «άλλο», η διαρκής παραδοχή και αποδοχή της ύπαρξης του «διαφορετικού», η διαρκής και καθολικά παρούσα δυνατότητα γνωριμίας του «άλλου» και επιρροής από το «διαφορετικό». Πολύ περισσότερο, θα πρέπει να γίνει σαφές ότι ο διαπολιτισμικός διάλογος μπορεί να είναι από κάτι πολύ απλό όσο η ανταλλαγή μιας καλημέρας και μια σύντομη κουβέντα ανταλλαγής εμπειριών έως το αντάμωμα και τη συνομιλία διαφορετικών μουσικών ιδιωμάτων επί σκηνής.

Η συνειδητοποίηση αυτή δεν είναι απλή. Ο φόβος, έστω η δυσπιστία και η καχυποψία, απέναντι στον «άλλο» και στο «διαφορετικό» είναι αισθήματα συχνά αυθόρμητα, έντονα και δύσκολο να ανατραπούν. Ο συνδυασμός αυτών με κοινωνικά προβλήματα όπως η εγκληματικότητα και η ανεργία είναι καταλυτικός. Πρέπει, λοιπόν, να βοηθηθούν όλοι, άτομα και ομάδες, ώστε να αντιληφθούν αφ' ενός ότι το «διαφορετικό» δεν είναι εξ ορισμού απορριπτέο και δεν απειλεί τη δική τους «ταυτότητα» και αφ' ετέρου ότι η παρουσία του «άλλου» δεν συνιστά εισβολή και καταπάτηση ίδιων εδαφών.

Γι' αυτό, ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στην επικοινωνιακή πλευρά του εγχειρήματος. Η αξιοποίηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας για την ευρεία προβολή του Ευρωπαϊκού Έτους Διαπολιτισμικού Διαλόγου 2008 και των ειδικότερων δράσεων του και, πολύ περισσότερο, για τη διάδοση και σε βάθος διείσδυση των ιδεών και των αξιών του διαπολιτισμικού διαλόγου, της αμοιβαίας ανοχής και της αρμονικής συνύπαρξης αποτελεί βασικό άξονα της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας. Η όλη επικοινωνιακή εκστρατεία της Στρατηγικής αυτής θα μπορούσε να δομηθεί γύρω από δύο κύρια συνθήματα, τα οποία συμπυκνώνουν και αποτυπώνουν τους κύριους άξονες της Στρατηγικής, όπως περιγράφηκαν παραπάνω (ανοχή, γνωριμία, διάδραση):

* Άκου τον άλλον, κάτι έχει να σου πει.

* Μίλα με τον άλλον, κάτι θα βγει.

Ειδικότερα, η προτεινόμενη επικοινωνιακή εκστρατεία θα μπορούσε να συνίσταται στα εξής:

- Σχεδιασμός/λειτουργία ειδικής ιστοσελίδας στο πλαίσιο του κόμβου του Υπουργείου Πολιτισμού. Εκεί θα παρουσιάζονται όλα τα νέα για το Ευρωπαϊκό Έτος και τις σχετιζόμενες με αυτό δράσεις σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε., σύνδεσμοι σχετικοί με τον διαπολιτισμικό διάλογο, νέα για εκδηλώσεις που προάγουν τον διαπολιτισμικό διάλογο ανεξαρτήτως του Ευρωπαϊκού Έτους. Θα καταβληθεί προσπάθεια για διάθεση της πληροφορίας σε όσο το δυνατόν

περισσότερες γλώσσες. Επιπλέον, θα υπάρχει Φόρουμ, όπου, με θεματικές, θα δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης συζήτησης και προβληματισμού.

- Οργάνωση ημερίδας ενημέρωσης/προβολής για τους σκοπούς και το περιεχόμενο του Ευρωπαϊκού Έτους Διαπολιτισμικού Διαλόγου. Εκπρόσωποι των κυριότερων εμπλεκόμενων κρατικών αρχών (ΥΠΠΟ, ΥΠΕΣΔΔΑ, ΥΠΕΞ, ΥΠΕΠΘ), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ΜΚΟ, πολιτιστικών φορέων με δράση στον χώρο του διαπολιτισμικού διαλόγου κ.ο.κ. θα κληθούν να ανταλλάξουν ιδέες, προβληματισμούς, εμπειρίες και καλές πρακτικές, «διαφημίζοντας» παράλληλα το Ευρωπαϊκό Έτος.
- Έκδοση/διανομή εντύπου και αφίσας ενημέρωσης/προβολής. Μικρό έντυπο με μορφή π.χ. τριπτύχου, που θα εξαγγέλλει και θα προβάλλει το Ευρωπαϊκό Έτος και τους στόχους του, θα τυπωθεί και θα διανεμηθεί μαζικά, τις παραμονές και κατά τη διάρκεια του Έτους. Μικρή αφίσα αναλόγου περιεχομένου και μηνύματος θα διανεμηθεί σε πολιτιστικούς χώρους, βιβλιοπωλεία, καφέ, σχολεία κ.α.
- Έκδοση/αποστολή μηνιαίου ηλεκτρονικού newsletter. Η Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης θα μεριμνήσει για τη μηνιαία σύνταξη και αποστολή σε λίστα ενδιαφερόμενων παραληπτών ενός newsletter, κατά τη διάρκεια του Έτους (συνολικά δώδεκα «τεύχη»), όπου θα προβάλλονται ειδήσεις και πληροφορίες από την υλοποίηση του Έτους σε όλα τα κράτη μέλη.
- Διαφήμιση στον Τύπο, την τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ. Σε συνεργασία με διαφημιστική εταιρεία θα σχεδιαστεί συνολική καμπάνια προβολής. Με την προϋπόθεση της εξασφάλισης χορηγού/ών επικοινωνίας, θα γίνει διαφημιστική καταχώρηση στον Τύπο και τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ, παραγωγή και προβολή / εκπομπή διαφημιστικών σποτ στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο.
- Αξιοποίηση των χώρων και των μέσων μαζικής μεταφοράς (αεροδρόμια, λιμάνια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, σταθμοί υπεραστικών λεωφορείων, στάσεις αστικής συγκοινωνίας, σταθμοί μετρό, λεωφορεία, μετρό κ.ο.κ.), σε συνεργασία με το Υπουργείο Μεταφορών και τις εταιρείες λειτουργίας των μέσων. Το διεθνές αεροδρόμιο της Αθήνας «Ελευθέριος Βενιζέλος» έχει ως βασικό μότο τη φράση «Connecting cultures». Καθημερινά χιλιάδες άνθρωποι από όλο τον κόσμο διέρχονται από τους χώρους αυτούς, καθιστώντας τους ιδεώδεις για την προβολή των μηνυμάτων του Έτους (με πόστερ, flyer κ.ά.). Επιπλέον, τα μεγάλα αεροδρόμια και οι σταθμοί μετρό διαθέτουν εκθεσιακούς χώρους, που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για μια σειρά περιοδικών εκθέσεων οργανωμένων σε συνεργασία με τις βασικές χώρες προέλευσης και τις εδώ οργανώσεις των μεταναστών και αφιερωμένες στην πολιτιστική κληρονομιά τους. Θα επιδιωχθεί επίσης η ανάρτηση διαφημίσεων στις στάσεις λεωφορείων, στις αποβάθρες και τα βαγόνια του μετρό, στα αμαξώματα λεωφορείων, τρόλεϋ, συρμών τραμ κ.ο.κ.